

Nr 106

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Landsfogdarna m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1955/56; given Stockholms slott den 18 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås med hänsyn till ansvällningen av landsfogdarnas arbetsuppgifter, att deras kvalificerade biträdes hjälp ökas från 7 biträdande landsfogdar, 2 fasta och 17 ambulerande landsfogdeassistenter till 8 biträdande landsfogdar, 8 fasta och 13 ambulerande assistenter. Anslaget till avlöningar till landsfogdarna m. fl. föreslås för nästa budgetår bestämt till 1 400 000 kronor.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkten 172, har Kungl. Maj:t på min hemställdan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, preliminärt beräkna ett belopp av 1 400 000 kronor till avlöningar till landsfogdarna m. fl. Härvid anfördes, att av föreståndaren för statens kriminaltekniska anstalt K. E. G. von Sydow och landsfogden i Örebro län H. Enhörning verkställd utredning av frågan om landsfogdarnas behov av kvalificerad biträdeshjälp, vilken utredning vore av betydelse för beräkningen av ifrågavarande anslag, vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande var föremål för remissbehandling.

Jag anhåller nu att få anmäla anslagsäskandet i dess helhet till slutlig prövning.

I. Inledning

I skrivelse den 21 januari 1953 har länsstyrelsen i Östergötlands län anfört i huvudsak följande.

Hos landsfogden i Östergötlands län finnes från den 1 augusti 1951 anställd en ambulerande landsfogdeassistent. Befattningshavaren har i icke obetydlig omfattning tagits i anspråk för tjänstgöring inom andra län. Landsfogdens åklagaruppgifter har väsentligt ökats under de senaste åren. En utökning av den rättsbildade personalen på landsfogdeexpeditionen har tidvis varit oundgängligen nödvändig. Landsfogden har av länsstyrelsen icke kunnat tagas i anspråk för administrativa uppgifter i den omfattning, som varit önskvärt och föredragningskyldighet i länsstyrelsen enligt den nya länsstyrelseorganisationen torde icke kunna åläggas landsfogden utan att andra honom åliggande göromål bli eftersatta. Som en följd av den utökning av statspolispersonalen och den kommunala polisutredningspersonalen, som föreslagits och kan förväntas under nästa budgetår, torde kunna

antagas, att landsfogdens arbetsuppgifter komma att ytterligare öka. På grund av angivna omständigheter böra landsfogdegöromålen i länet lämpligen fördelas mellan två i stort sett lika behöriga befattningshavare, vilket förutsätter att en biträdande landsfogde anställs.

I utlåtande över framställningen har *riksåklagarämbetet* anfört, att det för ämbetet stode klart, att landsfogdens arbetsuppgifter både kvantitativt och kvalitativt var sådana att de icke kunde tillfredsställande bemästras utan stadigvarande biträdeshjälp. Däremot syntes det ämbetet tveksamt, huruvida en biträdande landsfogde borde knytas till länet eller om det skulle vara tillräckligt, att en landsfogdeassistent biträdde landsfogden. Ämbetet höll före, att ytterligare erfarenhet borde avvaktas, innan slutlig ställning toges till denna fråga. I avbidan därå borde tills vidare en fast landsfogdeassistent i Ce 27 tjänstgöra i länet.

Vidare har *Sveriges juristförbund* i skrivelse den 1 oktober 1953 hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för inrättande av ett mot det aktuella behovet svarande antal fasta landsfogdeassistenttjänster. Förbundet har anfört i huvudsak följande.

Enligt förbundets mening föreligger ett stadigvarande behov av landsfogdeassistent i flera län än de två, i vilka f. n. finnes inrättad fast landsfogdeassistenttjänst. Den 30 september 1953 uppgick enligt inhämtade uppgifter antalet landsfogdeassistenter/aspiranter till 63. Av dessa togos vid samma tidpunkt 40 i anspråk såsom vikarier m. m. inom det kommunala polis- och åklagarväsendet. Övriga tjänstgöra hos landsfogde eller undergå utbildning. Ett betydande antal landsfogdeassistenter sysselsätts sålunda f. n. vid landsfogdeexpeditionerna. Enligt vad förbundet inhämtat är landsfogdarnas behov av juridiskt utbildade biträden dock icke fullt tillgodosett. Det är emellertid uppenbart, att till följd av olikheten i landsfogdarnas arbetsbördorna detta behov gör sig gällande med olika styrka inom länen. Inrättandet av ett ytterligare antal fasta assistenttjänster är i hög grad påkallat redan ur rent organisatoriska synpunkter. Även för personalen innebär gällande ordning uppenbara nackdelar. För en bedömning av frågan, i vilka län ett stadigvarande behov av fast landsfogdeassistent föreligger, är det enligt förbundets mening nödvändigt, att en särskild utredning igångsättes.

Vidare har *länsstyrelsen i Kopparbergs län* i skrivelser den 3 november 1953 och 9 september 1954 hemställt, att en tjänst såsom biträdande landsfogde måtte inrättas i länet i stället för den landsfogdeassistenttjänst, som funnes därstädes. Länsstyrelsen har framhållit, att den under de senare åren stegrade brottmålsfrekvensen och den nya rättegångsordningen medfört, att landsfogden icke kunde medhinna alla arbetsuppgifter utan högt kvalificerad biträdeshjälp.

Genom beslut den 2 oktober 1953 förordnade Kungl. Maj:t landsfogden i Örebro län H. A. Enhörning att tills vidare inom inrikesdepartementet biträda vid handläggningen av de ärenden rörande polisväsendet, som av departementschefen överlämnades till honom. Med anledning härav upp-

drogs sedermera åt Enhörning att utreda frågan om landsfogdarnas samlade behov av kvalificerad biträdeshjälp. Den 19 mars 1954 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt föreståndaren för statens kriminaltekniska anstalt, överdirektören K. E. G. von Sydow att jämte Enhörning biträda vid utredningen av sagda spörsmål.

Med skrivelse den 1 december 1954 har utredningsmännen inkommit med förslag i ämnet.

I anledning av de sakkunnigas utredning har yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, länsstyrelserna i samtliga län, efter hörande av landsfogdarna i länen, statskontoret, statspolisintendenten, 1953 års sakkunniga angående länsstyrelsernas krigsorganisation, föreningen Sveriges landsfogdar och Sveriges juristförbund.

II. Nuvarande förhållanden

Landsfogdarnas arbetsuppgifter

De allmänna åligganden, som åvilar landsfogdarna, finnes angivna i instruktionen för landsfogdarna den 24 april 1936 (nr 154) med däri gjorda ändringar. I särskilda författningar såsom länsstyrelseinstruktionen och civilförsvarsförfattningarna tillägges landsfogden härutöver betydande arbetsuppgifter.

Enligt landsfogdeinstruktionen skall i varje län finnas en landsfogde, vilken har att i egenskap av statsåklagare och länspolischef taga den befattning med åklagar- och polisväsendet, som närmare anges i instruktionen, samt i övrigt fullgöra vad enligt instruktionen eller eljest enligt lag eller författning åligger honom.

Landsfogdens verksamhetsområde utgöres av länet. Dock har städerna Göteborg och Malmö undantagits från området för hans åklagarverksamhet. Från hans verksamhetsområde i polishänseende har undantagits nysnämnda städer samt städerna Norrköping och Hälsingborg.

I sin egenskap av *statsåklagare* lyder landsfogden under riksåklagarämbetet. Han är skyldig tillse, att honom underlydande distriktsåklagare och biträdande åklagare fullgör sina skyldigheter. För sådant ändamål åligger det honom att verkställa inspektion hos varje befattningshavare samt att bistå honom underställda åklagare med råd och upplysningar i deras tjänst. Han skall även verka för en enhetlig och riktig tillämpning av bestämmelserna om åtalseftergift och strafföreläggande.

I avseende å den egentliga åklagarverksamheten gäller, att landsfogde är pliktig åtala vissa i instruktionen angivna grövre brott (statsåklagarmål), medan distriktsåklagare har att föra åklagartalan i vad angår övriga brott. Skulle i visst statsåklagarmål åklagaruppgiften uppenbarligen vara att anse

som mindre krävande, äger landsfogde emellertid förordna vederbörande distriktsåklagare eller biträdande åklagare att på eget ansvar fullgöra vad på landsfogden ankommer. Sådant förordnande kan även i andra fall av landsfogden efter riksåklagarämbetets bestämmande meddelas landsfogde-assistent eller viss distriktsåklagare beträffande bestämt mål eller tills vidare i fråga om vissa slag av mål. I sexton av rikets städer har de ordinarie stadsfiskalerna erhållit personliga generella förordnanden att utföra åtal i flertalet statsåklagarmål. Sju av dessa stadsfiskaler har därjämte be-myndigats att i vissa fall verkställa åtalsprövning, som eljest ankommer på statsåklagare. Om å andra sidan åklagaruppgiften i mål, som tillhör distriktsåklagares kompetensområde, är mera krävande eller omständigheterna eljest påkallar det, skall landsfogden överväga, om han bör helt eller delvis övertaga förundersökningen och åtalet. Föreligger synnerliga skäl att talan fullföljes mot hovrätts dom eller beslut i tjänstemål, som landsfogden eller honom underställd åklagare dragit under hovrättens prövning, skall han göra framställning härom hos riksåklagarämbetet. Såsom statsåklagare är landsfogden skyldig att pröva frågor om eftergift av åtal mot vissa underåriga. Vidare få vissa i strafflagen närmare angivna brott icke åtalas av allmän åklagare med mindre statsåklagaren finner åtal vara ur allmän synpunkt påkallat. Slutligen bör nämnas, att det tillkommer statsåklagare att i vissa fall pröva, huruvida åtal lämpligen bör ske.

Den senast verkställda utredningen om landsfogdarnas biträdesbehov framlades år 1946. Av de göromål, som därefter har tillkommit, må främst nämnas den nya processordningen, som trädde i kraft den 1 januari 1948. Denna processordning ställer stora krav på åklagarna beträffande såväl förundersökningen i brottmål som vid förberedande och utförande av talan inför rätta. Med den nya rättegångsbalken infördes institutet strafföreläggande. Samtidigt avskaffades de militära domstolarna och landsfogdarna fick övertaga en del av de mål, för vilkas handläggning dessförinnan särskilda krigsfiskaler fanns tillsatta. Genom lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus har landsfogden pålagts ytterligare ett tjänsteåliggande.

Rörande landsfogdens uppgifter såsom *länspolischef* stadgas i landsfogdeinstruktionen i huvudsak följande.

Under länsstyrelsen har landsfogden ansvaret för och ledningen av polisverksamheten inom området för hans polisverksamhet. Sålunda åligger det honom att vaka över att allmän ordning och säkerhet upprätthålles, att ha en allmän översyn av polisväsendet, att tillse, att polisväsendets befattningshavare på lämpligaste sätt utnyttjas för sina uppgifter samt att de få erforderlig vägledning och undervisning. Han skall göra sig underrättad om befattningshavarnas duglighet, nit och lämplighet för tjänsten samt verka för ett förtroendefullt och gott förhållande mellan polisen och allmänheten. Särskild uppmärksamhet skall han ägna åt att de olika polisdistrikten fullgör vad på dem ankommer till polisväsendets behöriga upprätthållande. Där

i nu nämnda avseenden eller eljest länsstyrelsens medverkan erfordras, har landsfogden att hos denna göra de framställningar, vartill omständigheterna kan föranleda.

I alla frågor rörande polisväsendet inom området för landsfogdens polisverksamhet, i vilka beslutanderätten tillkommer länsstyrelsen, skall länsstyrelsen inhämta landsfogdens yttrande. Landsfogden skall även årligen till länsstyrelsen avgiva en summarisk berättelse angående sin polisverksamhet, vilken berättelse skall innehålla förslag till de åtgärder, som kan finnas påkallade.

Vidare tillkommer det landsfogden att närmast under länsstyrelsen svara för tillkallandet av polisförstärkning vid behov därav. Åtskilliga uppgifter med avseende på ledningen av statspolisens verksamhet åvilar landsfogden. Det åligger även landsfogden att i vissa fall utöva chefskap över polispersonal, som sammandrages å viss ort inom länet. I sin egenskap av läns-polischef intager landsfogden samtidigt ställningen såsom länsstyrelsens expert i frågor, som angår polisväsendet. Landsfogde och landsfogde-assistent är sålunda skyldiga att vara föredragande hos länsstyrelsen i sådana polisväsendet eller allmän ordning och säkerhet berörande ärenden, som länsstyrelsen bestämmer, samt att, då så påkallas, även eljest deltaga i handläggningen hos länsstyrelsen av dylika ärenden.

Efter hand har landsfogden i sin egenskap av läns-polischef fått sig tillagt nya uppgifter. Sålunda må nämnas att han redan i fredstid ålagts vissa betydelsefulla uppgifter av civilförsvarskaraktär.

Den under de senaste åren alltmer växande trafiken har medfört nödvändigheten av skärpt insats från landsfogdens sida i trafiksäkerhetsarbetet. I det stora flertalet län är denne ledamot av länstrafikrådet och dess verkställande utskott. Det av 1953 års trafiksäkerhetsutredning den 5 juni 1954 framlagda förslaget till förstärkt trafikövervakning m. m., som bl. a. lett till en väsentlig utbyggnad av ordningsstatspolisen, kommer även att tillföra landsfogdarna utökade uppgifter med avseende på ledningen av statspolisavdelningarnas verksamhet och för åstadkommande av erforderlig samordning i trafikövervakningsarbetet mellan statspolisavdelningar och lokala polisstyrkor i de egna länen eller mellan statspolisavdelningarna i angränsande län.

I enlighet med de i propositionen nr 175 till 1954 års riksdag gjorda uttalandena i fråga om polispersonalens rekrytering torde landsfogdarna komma att tillföras nya viktiga och grannliga uppgifter.

Enligt instruktionen för civilbefälhavare den 15 juni 1951 skall inom riket finnas fem närmare angivna områden, benämnda civilområden, och inom vart och ett av dem skall finnas en av Kungl. Maj:t utsedd civilbefälhavare. Till varje civilbefälhavares kansli har knutits en landsfogde såsom chef för polissektionen. Vissa arbetsuppgifter har härigenom pålagts landsfogden redan under fred.

Den särskilda polisverksamheten för hindrande och uppdagande av spioneri m. m. medför även en merbelastning i arbetet för landsfogdarna.

Landsfogden har därutöver tillagts en del arbetsuppgifter av *administrativ* art. Sålunda skall han avgiva yttranden i frågor rörande tillsättande och entledigande av distriktsåklagare och biträdande åklagare samt angående semester och annan tjänstledighet för sådan befattningshavare. Vidare skall han hålla sig underrättad om i länet tjänstgörande åklagaraspiranterns lämplighet för fortsatt utbildning eller tjänstgöring. Det åligger honom även att i ärende om antagande av biträde på landsfiskalskontor, till länsstyrelsen avgiva yttrande.

Rättsbildade biträden hos landsfogdarna

Med anledning av den splittring i landsfogdarnas verksamhet, som uppstått till följd av att alltför många och olikartade uppgifter lagts på dem redan kort tid efter det landsfogdeorganisationen infördes år 1919, föreslogs i propositionen nr 185 till 1935 års riksdag, att rättsbildade biträden skulle anställas hos landsfogdarna i vissa län. Sålunda anställdes fr. o. m. den 1 juli 1936 landsfogdeassistenter i Stockholms, Malmöhus, Älvsborgs, Gävleborgs och Västernorrlands län. År 1939 överflyttades emellertid landsfogdeassistentbefattningen i Älvsborgs län till Västerbottens län.

Efter utbrottet av det andra världskriget anställdes extra landsfogdeassistenter mera stadigvarande i Göteborgs och Bohus, Värmlands och Kopparbergs län. Vidare var under krigsåren landsfogdarna i Malmöhus, Örebro, Västernorrlands och Norrbottens län partiellt lediga från sina tjänster med särskilda ersättare. Hos landsfogden i Norrbottens län anställdes fr. o. m. den 1 juli 1945 en extra landsfogdeassistent.

I anledning av inkomna framställningar om anställandet av landsfogdeassistenter i vissa län tillkallade Kungl. Maj:t år 1945 två sakkunniga att verkställa utredning angående behovet av assistenttjänster i länen. Utredningsmännen avlämnade i januari 1946 en promemoria i ämnet. Däri uttalades, att efter beslutet om inrättandet år 1936 av ett antal landsfogdeassistenter hade landsfogdarnas arbetsbörda över lag ökat, för vissa landsfogdar i avsevärd grad. Landsfogdarna hade under de senaste åren tillförts betydande uppgifter, vilka komme att kvarstå även i fortsättningen. Då den nya rättegångsordningen i sin helhet började tillämpas, kunde landsfogdarnas arbetsuppgifter förväntas komma att öka ytterligare. Utredningsmännen föreslog därför, att landsfogdarna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, vilka dittills haft juridiskt skolade biträden, alltjämt skulle få behålla dessa. Med hänsyn till arbetsbördans storlek i Malmöhus och Västernorrlands län borde emellertid assistenttjänsterna i dessa län förändras till tjänster som biträdande landsfogdar. Härutöver borde inrättas vissa assistenttjänster, vilkas innehavare skulle am-

bulera och alltså tjänstgöra hos de landsfogdar, där för tillfället största behov av biträdeshjälp föreläge. Vidare borde ett fåtal avlönade aspiranter få anställas. Sammanlagda antalet ambulerande landsfogdeassistenter och aspiranter ansågs ej böra överstiga fem. Biträdesbehovet borde bli föremål för förnyad översyn då processreformen i full utsträckning trätt i tillämpning.

I propositionen nr 209 till 1946 års riksdag biträdde föredragande departementschefen i allt väsentligt vad de sakkunniga föreslagit. Sålunda inrättades två befattningar såsom biträdande landsfogdar, den ena i Malmöhus och den andra i Västernorrlands län, samt sju befattningar såsom landsfogdeassistenter, vilka placerades i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län. Härutöver finge under budgetåret 1946/47 vara anställda tillhopa högst fem extra ordinarie eller extra landsfogdeassistenter eller aspiranter å landsfogdeassistenttjänst. Extra landsfogdeassistenter skulle vara stationerade i de län, som bestämdes av justitiekanslersämbetet, samt skulle vara skyldiga att tjänstgöra i annat län än det, vari de vore stationerade.

Efter framställning av justitiekanslersämbetet förordade föredragande departementschefen i propositionen nr 36 till 1948 års riksdag, att 3 extra ordinarie landsfogdeassistentbefattningar i lönegrad Ce 25 utbyttes mot 3 extra ordinarie befattningar såsom biträdande landsfogde i lönegrad Ce 30, att den egentliga åklagaraspirantorganisationen utökades, så att den skulle omfatta omkring 20 befattninghavare, samt att aspirant på landsfogdeassistenttjänst erhöle rätt att under ledighet för provtjänstgöring i hovrätt behålla så stor del av sin avlöning som svarade mot aspirantarvode i hovrätt. I enlighet härmed skulle inom organisationen finnas 5 biträdande landsfogdar i lönegrad Ce 30 och 4 landsfogdeassistenter i lönegrad Ce 25. Vidare borde i personalförteckningen upptagas 7 ambulerande landsfogdeassistenttjänster i lönegrad Ce 25 för att möjliggöra befordran av sådana assistenter, som uppfyllde villkoren enligt befordringsgången för uppflyttning till nämnda lönegrad.

Sedan riksdagen godkänt förslagen föreskrevs, att de biträdande landsfogdarna skulle vara placerade i Stockholms, Malmöhus, Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län samt att landsfogdeassistenttjänster tills vidare skulle finnas inrättade i Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län.

Efter medgivande av 1951 års riksdag ökades antalet biträdande landsfogdar till 6 genom utbyte av landsfogdeassistenttjänsten i Norrbottens län mot en tjänst såsom biträdande landsfogde i länet. Ett motsvarande utbyte genomfördes fr. o. m. den 1 juli 1953 beträffande landsfogdeassistenttjänsten i Västerbottens län.

Antalet tjänster såsom biträdande landsfogde uppgår sålunda f. n. till 7 och antalet fasta landsfogdeassistenttjänster till 2. Under de senast för-

flutna åren har medgivits anställande av ett efter personalbehovet inom åklagaraspirantorganisationen beräknat, varierande antal ambulerande landsfogdeassistenter. Enligt senaste beslutet härom må vid länsstyrelserna finnas sammanlagt högst 17 ambulerande landsfogdeassistenter i Ce 25.

Jämlikt kungörelsen den 12 december 1952 om landsfogdeassistenter m. fl. skall i län, där Kungl. Maj:t med hänsyn till landsfogdens arbetsbörda så förordnar, finnas fast landsfogdeassistent. I övrigt må riksåklagarämbetet förordna landsfogdeassistent (ambulerande landsfogdeassistent) att biträda landsfogde eller att tjänstgöra vid åklagarmyndighet i stad.

Riksåklagarämbetet antager aspiranter å landsfogdeassistenttjänst till det antal, för ändamålet anvisade medel lämnar tillgång. Till aspirant må antagas den, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov och därjämte fullgjort minst 2½ års tingstjänstgöring eller därmed likvärdig tjänstgöring. Aspiranten skall undergå praktisk polisutbildning i Stockholm, Göteborg eller Malmö under en tid av 6 månader samt fullgöra provtjänstgöring hos landsfogde eller vid åklagarmyndighet i stad under en tid av omkring 6 månader. Efter nämnda tid skall riksåklagarämbetet, såvitt möjligt, lämna aspiranten besked, huruvida han anses skickad för fortsatt tjänstgöring på åklagarbanan. Ämbetet äger meddela de närmare föreskrifter rörande utbildningen och vidtaga de jämkningar, som kan befinnas påkallade. I den fortsatta utbildningen ingår bl. a. genomgång av polischefskursen vid statens polisskola, vilken omfattar 22 veckor.

Fast landsfogdeassistent tillsättes av Kungl. Maj:t genom förordnande. Annan landsfogdeassistent antages av riksåklagarämbetet. Landsfogdeassistent och aspirant är skyldiga att mottaga förordnanden inom polis- och åklagarväsendet i riket.

Landsfogdeassistent är pliktig att under landsfogdens ledning biträda denne i hans göromål och har att ställa sig till efterrättelse av landsfogden meddelade föreskrifter.

Landsfogdeassistent, som efter antagning till aspirant tjänstgjort inom åklagar- och polisväsendet under vanligen minst 3 år, kan av länsstyrelsen efter samråd med riksåklagarämbetet förordnas att i den omfattning nämnda myndigheter bestämmer, riksåklagarämbetet i fråga om åklagar göromål och länsstyrelsen beträffande polisgöromål på eget ansvar fullgöra vad härutinnan ankommer på landsfogden. Länsstyrelsen kan i samband med dylikt förordnande anförtro åt landsfogdeassistent sådan befattning med frågor om anhållande av för brott misstänkt person eller om reseförbud, beslag, husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning som tillkommer landsfogde.

Landsfogden kan förordna landsfogdeassistent eller aspirant med erforderlig skicklighet och erfarenhet att i enstaka fall utföra åtal, som icke är av mera omfattande eller invecklad beskaffenhet.

För den som på nämnt sätt förordnats att på eget ansvar fullgöra på landsfogde ankommande uppgift skall i avseende därå instruktionen för landsfogdarna gälla i tillämpliga delar.

För aspirant å landsfogdeassistenttjänst och för landsfogdeassistent gäller i tillämpliga delar kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 436) angående reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst. Aspirant eller extra landsfogdeassistent må i allmänhet ej antagas till extra ordinarie landsfogdeassistent, förrän han med tillfredsställande resultat fullgjort praktisk polisutbildning och provtjänstgöring. Nyantagen aspirant placeras i regel i lönegraden Cf 21 och efter ett års tjänstgöring uppflyttas han i lönegrad 23. Efter ytterligare två års tjänstgöring i sistnämnda lönegrad sker befordran till ambulerande landsfogdeassistent i lönegrad Ce 25. I samband med att landsfogdeassistent blir extra ordinarie befattningshavare, vilket kan ske efter 6 månaders tjänstgöring i lönegrad 23, har riksåklagarämbetet brukat fastställa stationeringsort för honom. Vid tjänstgöring inom landsfogdeorganisationen i annat län än där stationeringsorten är belägen, har befattningshavaren utöver de honom tillkommande avlöningsförmånerna uppburit traktamentsersättning.

Fr. o. m. den 1 juli 1952 är biträdande landsfogde placerad i Ce 33 och fast landsfogdeassistent i Ce 27.

III. Sakkunnigförslaget

Allmänna synpunkter

I syfte att söka erhålla en överblick av omfattningen av landsfogdarnas arbete har de sakkunniga sammanställt areal- och folkmängdsuppgifter för resp. län samt bl. a. införskaffat åtskilliga uppgifter ur landsfogdarnas diarier och dagböcker m. m. Sedan uppgifterna översetts och kompletterats har de bearbetats. Sammanställningar över vissa av dessa uppgifter har bilagts utredningen.

De sakkunniga har i denna fråga vidare anfört bl. a.

Liksom 1946 års utredningsmän ha de sakkunniga även funnit, att vissa icke oväsentliga arbetsuppgifter ej belysas av statistiken. Hit höra åtskilliga ärenden, till vilka landsfogden själv tager initiativet, underlydande befattningshavares vid polis- och åklagarväsendet vid besök eller per telefon inhämtade råd och upplysningar i skilda frågor samt landsfogdens uppgift som expert åt länsstyrelsen i frågor, som beröra polisväsendet, och hans ianspråktagande för utredningar, överläggningar, konsultationer och föredragning. Helt allmänt torde kunna sägas, att folkmängden och arbetsmängden inom ett län synas tämligen väl följas åt. Ett flertal undantag från denna huvudregel kunna dock påvisas. Sålunda är arbetet inom Blekinge län av vida större omfattning än som svarar mot folkmängden. Arbetet inom i synnerhet Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län torde i hög grad tyngas av de stora avstånden i dessa län. Antalet resdagar

för landsfogdarna i dessa län liksom även för landsfogdarna i Värmlands och Kopparbergs län uppgår till omkring fyra månader per år. Medeltalet resdagar för landsfogdarna i övriga län uppgår till cirka två månader. Vidare torde en befolkningsskoncentration omkring en storstad tynga landsfogdens arbete både såsom statsåklagare och länspolischef i långt högre grad än som alltid kan utlåsas av diarier och liggare.

Överlag torde brottsfrekvensen inom länet, sålunda även sådana brott, beträffande vilka det i första hand ankommer på underlydande polis- och åklagarmyndigheter att utreda och åtala, påverka landsfogdarnas arbete. Förekomsten av större militära anläggningar och stationering av större statspolisavdelningar inom tjänstgöringsområdet kan avsevärt inverka på arbetets omfattning.

Med ledning av de inhämtade uppgifterna och med hänsyn tagen till de omständigheter, som därutöver inverkar på arbetsmängden, har de sakkunniga ansett sig kunna ur arbetssynpunkt indela länen i tre grupper. Stockholms, Malmöhus, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län har sålunda sammanförts till en särskilt hårt arbetsbelastad grupp. Vidare har till en grupp för sig sammanförts Östergötlands, Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro och Västmanlands län, medan Uppsala, Södermanlands, Kronobergs, Gotlands, Hallands och Jämtlands län ansetts utgöra en särskild grupp.

Till belysning av det ökade arbete, som processreformen medfört, har de sakkunniga erinrat om den utbyggnad av åklagarorganisationen i de större städerna, som genomförts under senare år, samt åskådliggjort ökningen av antalet åklagare genom följande uppställning.

Stad	Antal tjänstgörande åklagare		Stad	Antal tjänstgörande åklagare	
	1947	1954		1947	1954
Stockholm	13	41	Uppsala	1	2
Göteborg	4	14	Västerås	1	2
Malmö	2	9	Borås	1	2
Norrköping	2	3	Linköping	1	2
Hälsingborg	1	3	Eskilstuna	1	2
Örebro	1	2	Summa	28	82

Även i åtskilliga andra städer, såsom Karlskrona, Kristianstad, Halmstad, Karlstad, Sundsvall och Luleå, finns numera två åklagare anställda. Visserligen har väl både folkmängden och brottmålen antal i de angivna städerna blivit större under de senaste åren, men denna ökning kan dock enligt de sakkunnigas mening endast till ringa del förklara behovet av det stora antalet nya åklagare. Den ökade tid, som varje mål av någon större omfattning numera tager i anspråk för åklagaren, utgör anledningen till att städernas åklagarorganisation på detta sätt måst utbyggas. De sak-

kunniga har påpekat, att utbyggnaden av åklagarorganisationen ännu icke kan betraktas såsom slutförd. Ännu ett antal nya åklagarbefattningar anses komma att inrättas inom de närmaste åren.

I åtskilliga städer har även en betydande utbyggnad skett av polischefsorganisationen såväl genom en tudelning av kombinerade polismästar- och stadsfiskalstjänster som genom inrättande av helt nya kvalificerade biträdestjänster, för vilka landsfogdekompetens kräves.

Beträffande frågan om ökning av den kvalificerade arbetskraften inom landsfogdeorganisationen har de sakkunniga anfört bl. a.

I yttrande den 8 november 1940 över förslaget till ny rättegångsbalk framhöll lagrådet, att en ökning av arbetskrafterna hos landsfogdarna torde visa sig påkallad, då processreformen i full utsträckning trädde i tillämpning. När frågan om processlagberedningens fortsatta verksamhet till förberedande av rättegångsväsendets reformering anmäldes i statsrådet den 14 februari 1941 anförde föredragande departementschefen bl. a., att en utökning av antalet assistentbefattningar hos landsfogdarna torde bli nödvändig.

Vidare må anföras, att i det betänkande, som låg till grund för den år 1936 genomförda omorganisationen av landsfogdetjänsterna (SOU 1934: 31), de sakkunniga framhållit bl. a., att landsfogdens åklagarverksamhet icke finge göras så omfattande att hans övriga ämbetsligganden därigenom eftersattes. Denna hans verksamhet borde i princip vara mera inriktad på ledning och övervakning av de underordnade åklagarnas verksamhet än på utförandet av åtal. I alla de fall, där kravet på en väl kvalificerad åklagare vore oeftergivligt, borde dock åklagaruppgiften ligga i landsfogdens händer.

Den nya rättegångsordningen har emellertid medfört, att landsfogdens åklagarverksamhet fått en väsentligt större omfattning än tidigare. Det har blivit allt vanligare att landsfogden nödgas begära partiell ledighet från sin tjänst för att få möjlighet att fullgöra vissa mera omfattande åklagaruppgifter. Även de rent polisiära uppgifterna för landsfogdarna kunna uppvisa en ökning av betydande omfattning. Allt större anspråk ställes på landsfogden i hans egenskap av länspolischef och länsstyrelsens expert i polisfrågor m. m. utan att kvalificerad biträdeshjälp lämnats.

En följd av de ökade göromålen för landsfogdarna har blivit, att i flertalet län vissa viktiga göromål måst eftersättas. Sålunda torde landsfogdarna ofta icke medhinna att ägna nödig tid åt den inspekterande verksamheten. De bli ofta nödsakade att delegera dem åvilande åklagaruppgifter till underlydande åklagare. Det vill dessutom synas som om landsfogdarna endast i obetydlig omfattning kunna medhinna att övertaga sådana distriktsåklagarmål, i vilka åklagaruppgiften är mera krävande. Från länsstyrelsehåll har tillika framhållits, att landsfogden icke kunnat tagas i anspråk för administrativa uppgifter i önskvärd omfattning. En ytterligare omständighet, som framhäver biträdesbehovet, är att i händelse av krig en fjärdedel av samtliga landsfogdar komma att tagas i anspråk för fullgörande av uppdrag inom civilbefälhavarnas kansli och andra därmed sammanhängande arbetsuppgifter och att ersättare för dem, vilka äro förtrogna med länet, genast böra finnas till hands.

De sakkunniga har kommit till den uppfattningen att de uppgifter, som numera åvilas landsfogdarna eller böra åvila dem, fått en sådan omfattning

att i varje län borde i princip finnas minst ett biträde åt landsfogden med juridisk utbildning, antingen biträdande landsfogde eller landsfogde-assistent.

De speciella förhållandena i Norrbottens län har enligt de sakkunnigas mening givit anledning till särskilda överväganden i fråga om den lämpligaste utformningen av ledningen för polis- och åklagarväsendet i länet. Beträffande denna fråga har de sakkunniga anfört.

I ett av 1953 års polisutredning för vissa delar av Norrbottens län den 1 oktober 1954 avgivet betänkande har framlagts förslag till polisväsendets organisation inom Bodens och Kalix skyddsområden samt gränstrakterna mot Finland. Kraven på en tillfredsställande organisation av polisväsendet inom ifrågavarande områden har av utredningen sammanfattats på följande sätt.

- 1) Enhetlig ledning, vilket även omfattar ordnandet av lämplig kontakt med de militära myndigheterna och tullmyndigheterna, om möjligt genom en polisiär myndighet;
- 2) såvitt möjligt enhetlig polisorganisation;
- 3) bibehållande av en stödpolisorganisation med hävdvunnen uppdelning på kriminal- och ordningspolis; samt
- 4) rationell arbetsfördelning och reglerat samarbete såväl mellan olika slag av polis som mellan tull och polis.

Spörsmålet om ledningen av polisorganisationen i Norrbotten bleve i väsentliga delar beroende av det sätt, på vilket organisationen utformades. Utredningen har förordat ett genomförande av en delvis statlig polisorganisation inom länet med Luleå som basort. Sålunda skulle den nuvarande stadsfiskalstjänsten i Luleå uppdelas på en statlig polismästartjänst och en kommunal åklagartjänst (stadsfiskalstjänst). Härigenom skulle landsfogden beredas större möjlighet att som länspolischef utöva ledningen av polisverksamheten i länet. Hans verksamhet skulle i större omfattning än hittills komma att inriktas på polisgöromål och arbetsorganisatoriska uppgifter. Utredningen förutsätter, att landsfogden även i fortsättningen får hjälp av en biträdande landsfogde och erforderligt antal assistenter samt att han erhåller visst biträde med polisgöromålen av polismästaren ävensom att en militärassistent skall tjänstgöra hos honom.

De sakkunniga har uttalat sin principiella anslutning till denna organisation. Emellertid har de sakkunniga framhållit, att den ökade omfattningen av landsfogdens arbete såsom länspolischef kan leda till att de omfattande statsåklagargöromålen blir eftersatta. Det förefaller de sakkunniga därför vara önskvärt, att landsfogdens dubbelställning såsom länspolischefstatsåklagare häves och att två landsfogdetjänster inrättas, den ena för polischefsgöromålen och den andra för åklagargöromålen. Detta torde kunna ske genom att den biträdande landsfogdetjänsten omändras till en landsfogdetjänst. Därutöver skulle möjligen kunna övervägas att på ett fastare sätt än som föreslagits organisatoriskt knyta den statliga polismästaren till länspolischefens kansli.

Tanken på en tudekning av landsfogdetjänsten i Norrbottens län har syns

de sakkunniga vara så mycket mer beaktansvärd som åtskilligt talar för att en liknande organisation även borde övervägas åtminstone i vissa andra större län.

Biträdande landsfogdar

Enligt de sakkunnigas mening bör till en början ytterligare åtminstone en tjänst som biträdande landsfogde inrättas, nämligen i Kopparbergs län. Beträffande behovet av en sådan tjänst i detta län har landsfogden i länet framhållit bl. a.

I fråga om antalet i allmänna dagboken och statsåklagardiarier införda ärenden kan Kopparbergs län väl mäta sig med Gävleborgs, Värmlands och Västernorrlands län. Vidare intager Kopparbergs län med avseende på ordningspolisverksamheten en särställning till följd av bl. a. de regelbundet förekommande tillställningar av skilda slag med stor publiktillströmning (Vasaloppet, midsommarfirandet i Leksand med flera orter vid Siljan, det s. k. T. T.-loppet i Hedemora m. m.), vilka kräva en omfattande personlig insats från landsfogdens sida. De härmed sammanhängande uppgifterna kunna icke delegeras på en landsfogdeassistent. Det stora antalet polischefsdistrikt, som uppgå till 22, samt länets mångskiftande sociala struktur och de stora avstånden ge upphov till stora organisatoriska uppgifter, vilka icke kunna läggas på landsfogdeassistenten. Denne måste därigenom i stället handlägga åklagarmål av så pass svår och invecklad beskaffenhet att det överskrider vad som skäligen kan fordras av en landsfogdeassistent. Omöjligheten att på landsfogdeassistenten delegera en del av arbetsuppgifterna medför, att landsfogden under en avsevärd del av året måste befinna sig på tjänsteresor. Detta föranleder i sin tur en eftersläpning av andra arbetsuppgifter, som uteslutande måste handläggas av landsfogden.

De sakkunniga — som funnit att vad landsfogden sålunda anfört väl svarar mot införskaffade statistiska uppgifter och övriga upplysningar — har framhållit, att landsfogden under de senaste åren nödgats under längre tider vara partiellt ledig från tjänsten för att kunna ägna sig åt vissa ärenden av större omfattning. Enligt de sakkunnigas mening talar starka skäl alltså för att en tjänst som biträdande landsfogde inrättas i Kopparbergs län. Den utvecklingsprocess, som polischefs- och åklagartjänsterna f. n. genomgår, kommer därjämte med säkerhet att medföra, att framdeles ytterligare ett antal tjänster som biträdande landsfogde behöver inrättas. I annat fall synes landsfogdarna bli nödsakade att i allt större omfattning överlämna åt landsfogdeassistenterna att fullgöra tjänsteåligganden, som ankommer på landsfogde. De sakkunniga uttalar vidare, att det icke kan anses önskvärt, att landsfogdeassistenterna betros med egentliga landsfogdeuppgifter i sådan omfattning att de kan sägas mer eller mindre träda i landsfogdens ställe.

Efter företagen jämförande granskning av tillgängliga uppgifter om arbetets omfattning i Östergötlands och övriga län har de sakkunniga icke fun-

nit tillräckliga skäl föreligga att f. n. förorda inrättandet av en biträdande landsfogdetjänst i nämnda län.

Landsfogdeassistenter m. fl.

Därest i enlighet med de sakkunnigas förslag tjänsten i Kopparbergs län omändras till en tjänst såsom biträdande landsfogde, skulle blott en tjänst som fast landsfogdeassistent kvarstå, nämligen i Göteborgs och Bohus län. Härjämte finnes ett antal aspiranter, av vilka flertalet nått ställningen som ambulerande landsfogdeassistent. Antalet aspiranter och assistenter, som icke innehar eller varaktigt uppehåller fast tjänst inom åklagarväsendet, uppgår f. n. till 51. Av dem tjänstgör 12 på skilda håll inom landsfogdeorganisationen och en som polisnotarie hos statspolisintendenten, medan 10 genomgår polischefskursen. De återstående 28 befattningshavarna tjänstgör inom stadsfiskalsorganisationen. De tages ständigt i anspråk för vikariat vid ledigheter av skilda slag eller som arbetskraftsförstärkning, vilket medför täta omflyttningar. Detta är ofta till stort men för tjänsten, då vederbörande under några få månaders tjänstgöring på en plats icke hinner skaffa sig erforderlig lokal- och personalkännedom. Ofta hinner han ej heller slutföra sina ärenden, vilket förorsakar ett tidsödande dubbelarbete. För befattningshavarna själva innebär de många förflyttningarna med ofta kort varsel betydande påfrestningar. Flertalet av dem är enligt en av Sveriges juristförbund lämnad uppgift, avseende våren 1954, gifta. Dessa olägenheter skulle minskas därest befattningshavarna erhöle fast tjänstgöringsort.

De sakkunniga har kommit till den uppfattningen, att landsfogdarnas arbetsuppgifter numera fått en sådan omfattning att i flertalet län ett stadigvarande behov finnes av rättsbildad arbetshjälp. I flera av de största länen med biträdande landsfogdetjänster kräves dessutom ytterligare hjälp. De sakkunniga föreslår därför, att den fasta landsfogdeassistenttjänsten i Göteborgs och Bohus län bibehålles samt att 13 av tjänsterna som ambulerande landsfogdeassistent utbytes mot fasta landsfogdeassistenter, placerade i följande län, nämligen en i vart och ett av Stockholms, Östergötlands, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Västernorrlands län samt två i Norrbottens län. Behovet av arbetshjälp är dock icke fyllt med dessa assistenter. I åtskilliga län finnes behov av assistenthjälp under längre eller kortare tider. Med hänsyn härtill bör enligt de sakkunnigas mening fortfarande finnas ett antal ambulerande assistenter. Dessa anses böra stationeras i de län, där behovet av arbetshjälp är störst, och därutöver huvudsakligen anlitas för vikariat eller annan tjänstgöring i närbelägna län. De sakkunniga har funnit, att behov föreligger av minst 7 sådana befattningshavare. Av dem bör en placeras i Södermanlands län och i första hand även anlitas vid behov av tillfällig

hjälp i Stockholms och Gotlands län. Vidare bör en placeras i Jönköpings län och vid behov anlitas för tillfällig hjälp i Hallands län. En bör avses för tjänstgöring inom Malmöhus och Kronobergs län och stationeras i Malmö, en placeras hos landsfogden i Värmlands län och en i Kopparbergs län. Slutligen bör en assistent avses för tjänstgöring i främsta rummet inom Gävleborgs och Uppsala län och lämpligen stationeras i Gävle samt en för sådan tjänstgöring inom Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län med Härnösand såsom stationeringsort. De sakkunniga, som förutsätter att dessa befattningshavare företrädesvis användas för förordnanden inom landsfogdeorganisationen, räknar härvid med att i flertalet län icke skall erfordras någon ytterligare personal under landsfogdes, biträdande landsfogdes eller landsfogdeassistentens semester eller annan mera kortvarig ledighet. Vid längre tids ledighet erfordras dock vikarier. Enligt från riksåklagarämbetet inhämtad uppgift har under de senaste åren dylika vikarier förordnats under i genomsnitt 24 månader per år. De sakkunniga räknar med att samma behov av särskilda vikarier kommer att bestå. Emellertid antager riksåklagarämbetet särskild rekryteringspersonal för att tillgodose det personalbehov, som uppkommer genom åklagares och polischefers pensionsavgång eller åklagaraspiranterns avgång från banan. De sakkunniga utgår från att nämnda vikariebehov kan tillgodoses genom att två färdigutbildade assistenter ur denna rekryteringskader ställas till förfogande för ändamålet.

I anslutning härtill har de sakkunniga framhållit önskvärdheten av att åtminstone de största städerna gör sig självförsörjande i fråga om vikarier för lediga åklagare och annan tillfällig arbetsförstärkning.

Genom de föreslagna åtgärderna blir befattningshavarna mera stationära än hittills. Kostnaderna för tjänstgöringstraktamenten för dem skulle kunna nedbringas avsevärt. Vidare skulle befattningshavarna bli mera förtrogna med länen.

En översikt över de sakkunnigas förslag till organisation av den kvalificerade biträdeshjälpen åt landsfogdarna — vilken föreslagits skola träda i tillämpning den 1 juli 1955 — är som *bilaga* fogad till denna proposition.

Kostnadsberäkning

Kostnaderna för grundlön åt den nytillkomna personalen har av de sakkunniga beräknats på följande sätt.

För en biträdande landsfogde i lönegrad Ce 33, placerad i Falun, uppgår avlöningskostnaden till 14 712 kronor. Merkostnaden för utbyte av en fast landsfogdeassistent i lönegrad Ce 27 mot en biträdande landsfogde i Ce 33 i Kopparbergs län utgör 3 540 kronor. 13 fasta landsfogdeassistenter i lönegrad Ce 27 draga en sammanlagd kostnad av omkring 148 100 kronor. För 7 ambulerande landsfogdeassistenter i lönegrad Ce 25, blir kostnaden omkring 70 300 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för grundlön skulle sålunda uppgå till omkring (3 540 + 148 100 + 70 300) 221 940 kronor.

För nu löpande budgetår har för grundlön åt 17 ambulera landsfogdeassistenter i lönegrad Ce 25, vilka skola utbytas mot de föreslagna befattningshavarna, beräknats 183 600 kronor.

Merkostnaderna för grundlön till den icke ordinarie personalen inom landsfogdeorganisationen torde sålunda komma att uppgå till (221 940 — 183 600) 38 340 kronor.

Den verkliga merkostnaden blir emellertid lägre. Enligt uppgifter, som inhämtats från länsstyrelserna, har under det sist förflutna budgetåret till ifrågavarande befattningshavare utbetalats tjänstgöringstraktamenten till ett sammanlagt belopp av omkring 54 000 kronor. De tjänstgöringstraktamenten, som komma att utgå enligt den nya organisationen med ett utökad antal stationära befattningshavare, varigenom flertalet län blir självförsörjande vid ledigheter m. m., kan med säkerhet beräknas komma att uppgå till ett avsevärt lägre belopp. Om härför beräknas omkring 20 000 kronor, göres en besparing av minst 34 000 kronor, som i huvudsak täcker merkostnaden för grundlön.

Däremot tillkommer å förenämnda belopp 38 340 kronor rörligt tillägg med omkring 20 700 kronor.

IV. Yttranden

I remissvaren har de sakkunnigas förslag om en utökning av den kvalificerade biträdeshjälpen i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Allmänna synpunkter. I flertalet yttranden har understrukits behovet av ökad kvalificerad biträdeshjälp. Sålunda har *riksåklagarämbetet* framhållit, att landsfogdarnas arbetsuppgifter numera är så omfattande, att de icke längre kan tillfredsställande bemästras med mindre kvalificerad biträdeshjälp i betydligt större utsträckning än hittills ställes till deras förfogande. Ämbetet har påpekat, att åklagarkåren i städerna nära fördubbats efter processreformens genomförande. Enligt ämbetets mening framstår det som nödvändigt att det trängande behovet av stadigvarande, kvalificerad biträdeshjälp inom landsfogdeorganisationen snarast blir tillgodosett.

Flera länsstyrelser har upplyst om, att det med hänsyn till landsfogdarnas stora arbetsbörda ej varit möjligt att alls eller i önskvärd omfattning anlita landsfogdarna såsom föredragande i länsstyrelserna i enlighet med vad som förutsattes i landshövding- och landsfogdeinstruktionerna.

Några länsstyrelser har framhållit önskvärheten av att landsfogdarna beredes möjlighet att i större utsträckning än hittills kunna ägna sig åt de egentliga polisuppgifterna.

1953 års sakkunniga angående länsstyrelsernas krigsorganisation har räknat med att under krig samtliga landsfogdar kommer att tagas helt i anspråk för de på länsstyrelserna ankommande uppgifterna på polisväsendets område samt att var och en av dem bör förses med minst en biträdande landsfogde och landsfogdeassistent. Därjämte föreligger enligt de

sakkunnigas mening behov av fem landsfogdar såsom föredragande hos civilbefälhavarna. Det sammanlagda behovet av ifrågavarande befattningshavare under krig skulle sålunda utgöra 53 eller samma antal, som landsfogdeorganisationen föreslagits omfatta under fred. Ur beredskapssynpunkt är den föreslagna organisationen enligt dessa sakkunnigas mening ett minimum.

Statskontoret har uttalat, att den fortsatta utbyggnaden av landsfogdeorganisationen bör ske försiktigt. Ämbetsverket har därvid anfört bl. a.

Enligt vad utredningsmännen framhållit kan utbyggnaden av städernas åklagarorganisation ännu ej betraktas som slutförd. Ytterligare ett antal åklagarbefattningar beräknas sålunda komma att inrättas inom de närmaste åren. Med hänsyn till kompetensen för städernas åklagare torde dessa kunna handha mycket kvalificerade uppgifter. Genom att tillvarataga möjligheten att å distriktsåklagarna överlåta vissa på landsfogdarna eljest ankommande göromål torde även angivna utveckling kunna medföra avlastning i landsfogdarnas arbetsbörda.

Ämbetsverket har även erinrat om att 1951 års rättegångskommitté har att pröva spörsmål rörande såväl organisatoriska problem som själva rättegångsförfarandet samt att utredningen skall eftersträva praktiska förenklingar och förbättringar.

Liknande synpunkter har framförts av *länsstyrelsen i Uppsala län*. Länsstyrelsen har sålunda framhållit, att den goda utbildning, som genom distriktsåklagarexamen numera tillförsäkras landsfiskalerna, synes möjliggöra en omfattande överflyttning av landsfogdarnas göromål direkt till landsfiskalerna. Det borde därför enligt länsstyrelsens mening varit mera angeläget att utredningen avsett att bereda den lättnad i arbetsbördan, som kan vara behövlig för landsfogdarna, genom att avskilja från deras handläggning ärenden, som ej behöver föras längre än till landsfiskalerna. Då dessa får anses i hög grad arbetsbelastade, bör de ökade arbetskrafter, som kan beredas polis- och åklagarväsendet, i första hand tillföras landsfiskalskåren. Därest det är statsfinansiellt möjligt att ytterligare utveckla landsfogdekåren utan att eftersätta distriktsåklagarnas behov, har länsstyrelsen i huvudsak ej något att erinra mot de sakkunnigas förslag.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har för sin del funnit det synnerligen otilfredsställande, att landsfogden i länet på grund av arbetsanhopning varit nödsakad att, i den utsträckning som skett under senare år, uppdraga åt distriktsåklagare att utföra åtal i s. k. landsfogdemål. Enligt länsstyrelsens mening bör sådana arbetsförhållanden skapas att landsfogdarna i regel själva kan utföra åtal i sagda mål.

Biträdande landsfogdar. Emot de sakkunnigas förslag om inrättande av en biträdande landsfogdetjänst i Kopparbergs län har invändning rests från *statskontoret*. Ämbetsverket har framhållit, att det på grundval av föreliggande utredning ej blivit övertygat om det oavvisliga behovet av en

sådan befattning i länet. Ytterligare erfarenhet har därför ansetts böra avvaktas innan slutlig ställning toges i frågan.

I övriga remissvar har förslaget tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Riksåklagarämbetet har framhållit, att utvecklingen med säkerhet kommer att medföra att ytterligare tjänster som biträdande landsfogde behöver inrättas. Ämbetet har i denna fråga vidare anfört bl. a.

De alltmer ökade arbetsuppgifter, som ankommer på landsfogdarna i deras egenskap av länspolischef och länsstyrelsernas experter i polisfrågor synes numera ha nått en sådan omfattning att risk föreligger att handhavandet av dessa uppgifter, vilka allenast i ringa utsträckning synas kunna överlämnas åt biträdande personal, bli så arbetskrävande att landsfogdarna icke hinna ägna tillräcklig uppmärksamhet åt den viktiga verksamheten som statsåklagare utan nödgas i väsentlig mån överlämna åt unga assistenter att fullgöra statsåklagarfunktionerna. En sådan ordning är uppenbarligen ur åklagarsynpunkt icke godtagbar. Utvecklingen torde gå därhän, att en uppdelning av landsfogdetjänsterna på länspolischefs- och statsåklagartjänster åtminstone i de största länen aktualiseras.

Yrkande om inrättande härutöver av en tjänst som biträdande landsfogde har framställts av *länsstyrelsen i Östergötlands län*. Länsstyrelsen har därvid hävdat, att arbetsbördan för landsfogden i länet motiverar, att länet inplaceras i den grupp av län, för vilka föreslagits mera kvalificerad biträdes hjälp än en befattningshavare. Detta yrkande biträdades även av *Sveriges juristförbund*.

Landsfogdeassistenter m. fl. Emot det föreslagna sammanlagda antalet tjänster som biträdande landsfogde och landsfogdeassistent har *statskontoret* ej haft något att invända. Ämbetsverket har emellertid förordnat, att antalet fasta landsfogdeassistenter utökas från f. n. 2 till 10 och att antalet ambulerande tjänster minskas från 17 till 12.

Riksåklagarämbetet har för sin del funnit förslaget till fördelning av de fasta assistenttjänsterna innebära en skälig avvägning. Ej heller har ämbetet framfört någon mera väsentlig invändning mot förslaget till disposition och stationering av de ambulerande assistenterna.

Vissa länsstyrelser har yrkat, att de skulle tilldelas fast landsfogdeassistent i stället för ambulerande biträdes hjälp. Till dessa hör *länsstyrelserna i Östergötlands, Hallands, Kopparbergs och Västerbottens län*. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* har hemställt, att en fast landsfogdeassistent måtte placeras i länet samt förklarat, att en sådan assistent skulle kunna tillfälligtvis få anlitas även av landsfogden i Hallands län. Framställningen om en fast landsfogdeassistent i detta län har biträttats av *Sveriges juristförbund*. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har uttalat, att omfattningen av landsfogdens i länet tjänsteåligganden är sådan att de båda landsfogdeassistenterna måste kunna helt disponeras inom länet. *Länsstyrelsen i Gotlands län* har på i yttrandet angivna skäl framhållit, att någon assistentbefattning för landsfogden i länet ej bör upptagas, men att landsfogdens möjligheter till partiell ledighet bör utvidgas.

Vidare har *länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs och Jämtlands län* föreslagit, att de för länen avsedda ambulerande assistenterna skulle stationeras i resp. län. *Länsstyrelsen i Uppsala och Gävleborgs län* har ansett, att den för de båda länen avsedda assistenten bör stationeras i Uppsala län.

V. Framställningar av riksåklagarämbetet och länsstyrelserna

I skrivelse den 31 augusti 1954 har *riksåklagarämbetet* framlagt förslag för budgetåret 1955/56 rörande den ämbetet underställda åklagaraspirantorganisationen (ambulerande landsfogdeassistenter och aspiranter). Ämbetet har därvid anfört i huvudsak följande.

Utbyggandet av åklagarorganisationen i anledning av processreformens genomförande pågår alltjämt. Inom stadsfiskalsorganisationen beräknas under tiden fram till utgången av budgetåret 1955/56 14 tjänster bliva att besätta, nämligen 12 på grund av organisationens utbyggnad och 2 till följd av pensionsavgång. Därjämte erfordras ett antal landsfogdeassistenter för tjänstgöring såsom biträdande åklagare under längre eller kortare tidsperioder samt såsom vikarier vid partiell tjänstledighet, sjukdom, semester och annan ledighet för stadsfiskalerna. Med stöd av vunna erfarenheter anser ämbetet att denna förstärknings- och vikarieorganisation bör omfatta åtminstone 20 landsfogdeassistenter. Stadsfiskalsorganisationen skulle alltså behöva förstärkas med (14 + 20) 34 befattningshavare.

Vad angår landsfogdeorganisationen föreligger till följd av landsfogdarernas omfattande ämbetsbörda ett betydande behov av assistenthjälp inom organisationen. I avvaktan på slutförandet av utredningen om behovet av kvalificerat arbetsbiträde inom landsfogdeorganisationen har ämbetet uppskattat det antal assistenter, som erfordras under budgetåret 1955/56, till cirka 20.

För att täcka detta personalbehov samt för att tillgodose det ytterligare behov, som uppkommer genom åklagares pensionsavgång under tiden närmast efter den 1 juli 1956 eller åklagaraspiranters avgång från banan, erfordras alltså antagning och utbildning av ytterligare ett antal åklagaraspiranter. Ämbetet räknar med att för sådant ändamål 8 aspiranter böra anställas under budgetåret 1954/55 och 5 aspiranter under budgetåret 1955/56.

Sammanlagt skulle alltså erfordras omkring 55 befattningshavare inom den närmaste framtiden. För tillgodoseende av detta personalbehov finnas att tillgå 51 nu i tjänst varande aspiranter och assistenter, som icke inneha eller varaktigt uppehålla fast tjänst inom åklagarväsendet.

Av den personal, sammanlagt 51 aspiranter och e. o. landsfogdeassistenter, som nu tjänstgör inom aspirantorganisationen, beräknas före ingången av budgetåret 1955/56 ett 15-tal befattningshavare ha tagits i anspråk för tjänster inom åklagar- och polisväsendet och således vid angivna tid icke längre belasta de till aspirantorganisationen anslagna medlen. Av återstående 36 befattningshavare, som normalt böra vara färdigutbildade på våren 1956, räknar ämbetet med att hälften komma att tjänstgöra inom stadsfiskalsorganisationen och alltså åtnjuta kommunal avlöning. För den återstående hälften, 18 befattningshavare, torde erfordras lön av statsmedel under hela budgetåret 1955/56.

Kostnaderna för avlöning åt ambulera landsfogdeassistenter och aspiranter under nästa budgetår har av ämbetet uppskattats till cirka 480 000 kronor.

Vidare har *länsstyrelserna* i anslagsframställningar, som inkommit under augusti och september 1954 beräknat medelsbehovet för budgetåret 1955/56 för den under dem sorterande personalen till cirka 926 600 kronor.

VI. Departementschefen

Landsfogdeorganisationens behov av biträdeshjälp prövades senast av 1946 års riksdag. Vid denna riksdag beslöts, att den kvalificerade arbetskraften inom organisationen skulle utgöras av — förutom landsfogdarna — 2 biträdande landsfogdar, 7 fast placerade landsfogdeassistenter samt högst 5 ambulera extra ordinarie eller extra landsfogdeassistenter eller aspiranter å landsfogdetjänst. Det av riksdagen fattade beslutet om inrättande av särskilda aspiranttjänster avsåg att säkerställa en god rekrytering till framförallt de högre åklagarbefattningarna, de statliga såväl som de kommunala. Den kvalificerade biträdeshjälpen åt landsfogdarna har under tiden därefter förstärkts i så måtto, att 5 av de fasta assistenttjänsterna utbytts mot tjänster som biträdande landsfogde samt att antalet ambulera landsfogdeassistenter ökats till 17. De biträdande landsfogdarna är placerade i Stockholms, Malmöhus, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län och de fasta assistenterna i Göteborgs och Bohus samt Kopparbergs län.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att åtskilliga nya och vidgade arbetsuppgifter tillagts landsfogdarna sedan 1946. Till följd av den nya processordningen, som trädde i kraft den 1 januari 1948, har åklagargöromålen blivit ojämförligt mycket mera tidskrävande och påfrestande än förut. Sålunda ställes väsentligt större krav på åklagarna än tidigare såväl med avseende på förundersökningen i brottmål, vilken blivit reglerad i lag, som på förberedande och utförande av talan i processen. Åklagarna måste i de ofta omfattande och invecklade mål, som ankommer på dem, behärska hela processmaterialet för att kunna på ett tillfredsställande sätt göra sakframställning, förhöra tilltalade och vittnen samt för att kunna utföra sin plädering. I samband med införandet av den nya processordningen tillkom institutet strafföreläggande och avskaffades krigsfiskalerna, vilket medfört en ökning av landsfogdarnas arbetsuppgifter. Det har blivit alltmer vanligt, att landsfogdarna nödgats begära partiell ledighet från sin tjänst för att kunna fullgöra mera omfattande åklagaruppgifter. Till följd av det livliga lagstiftningsarbetet på straffrättens område under senare år har kravet på ledning och övervakning av samt rådgivning åt distriktsåklagarna stegrats avsevärt.

Även i egenskap av länspolischefer har landsfogdarna fått ökade arbets-

uppgifter. Genom den alltmer svällande trafiken har trafiksäkerhetsarbetet vuxit. En väsentlig utbyggnad av ordningsstatspolisen för förstärkning av trafikövervakningen m. m. kommer att tillföra landsfogdarna ökat arbete liksom även deras uppgifter i fråga om polispersonalens rekrytering. I samband med det fortsatta organisationsarbetet på civilförsvarets område har landsfogdarna ålagts vissa ej obetydliga uppgifter.

De ökade göromålen för landsfogdarna har medfört, att i flera län vissa viktiga göromål måst eftersättas. Landsfogdarna har ofta blivit tvungna att delegera dem åvilande åklagaruppgifter till distriktsåklagare i ej önskvärd utsträckning. I väsentlig mån har de nödgats överlämna åt unga assistenter att fullgöra statsåklagaruppgifter. Riksåklagarämbetet har ansett, att en sådan ordning uppenbarligen icke är godtagbar ur åklagarsynpunkt. Vidare synes landsfogdarna i endast obetydlig omfattning kunna medhinna att från dem underlydande åklagare övertaga sådana mål, i vilka åklagaruppgiften är mera krävande. I remissvaren har flera länsstyrelser framhållit, att det med hänsyn till landsfogdarnas stora arbetsbörda ej varit möjligt för dem att alls eller i önskvärd omfattning biträda länsstyrelserna såsom föredragande i polisfrågor i enlighet med vad som förutsattes i länsstyrelse- och landsfogdeinstruktionerna.

Utredningsmännens förslag innebär, att den fasta assistenttjänsten i Kopparbergs län utbytes mot en tjänst som biträdande landsfogde, att antalet fasta assistenttjänster ökas till 14 samt att de ambulerande assistenternas antal fastställs till 7. De ambulerande assistenterna har förutsatts bli stationerade i län, där de kommer att tjänstgöra under större delen av året. De skulle därjämte kunna tagas i anspråk för biträdeshjälp åt landsfogden i något angränsande län. Förslaget har i allmänhet biträts av remissinstanserna, av vilka några emellertid ansett att ytterligare assistenthjälp erfordras.

För egen del har jag funnit, att landsfogdeorganisationen är i stort behov av ökad kvalificerad biträdeshjälp. Enligt min mening torde det ej vara praktiskt genomförbart att i vidare mån än som nu sker till landsfiskalerna överlämna landsfogdemål. Redan nu är denna åklagarorganisation hårt ansträngd. Vissa svårigheter föreligger även att åt landsfiskalerna förvärva tillräckligt antal landsfiskalsassistenter och biträdande landsfiskaler. Härjämte kan ifrågasättas lämpligheten av att på dem avlasta mål av detta slag i än större utsträckning än som nu sker.

Påtagliga fördelar såväl med avseende på kontinuiteten i arbetet som för assistenterna själva är förenade med att knyta ytterligare fast placerade assistenter som arbetshjälp åt landsfogdarna. På de av utredningsmännen anförda skälen tillstyrker jag det föreslagna utbytet av den fasta assistenttjänsten i Ce 27 i Kopparbergs län mot en biträdande landsfogdetjänst i Ce 33. Jag förordar även en ökning av antalet fasta landsfogdeassistenter. Fr. o. m. nästa budgetår torde antalet böra ökas till 8. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i vilka län de skall vara placerade. Härjämte

förordar jag, att antalet ambulerande landsfogdeassistenter för nästa budgetår bestämmas till 13. De torde såsom utredningsmännen föreslagit böra stationeras i län, där de kan förutses bli mest ianspråktagna, och utnyttjas som arbetshjälp även i något angränsande län. Deras placering och tjänstgöring bör liksom hittills bestämmas av riksåklagarämbetet.

Vad härefter angår medelsberäkningen under anslaget för nästa budgetår torde anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän böra uppföras med 570 000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal uppskattar jag till 660 000 kronor. Av detta belopp är 10 000 kronor avsett till arvoden åt tingsnotarier under tjänstgöring på landsfogdeexpedition.

För rörligt tillägg torde böra avses ett belopp av 170 000 kronor.

Anslaget bestämmas alltså till (570 000 + 660 000 + 170 000 kronor) 1 400 000 kronor, vilket innebär en höjning med 55 000 kronor i förhållande till anslaget för innevarande budgetår.

I anledning av förslagen torde vidare på personalförteckningen upptagas ytterligare 1 biträdande landsfogde i Ce 33 och 6 landsfogdeassistenter i Ce 27.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för landsfogdarna m. fl., vilka nyss angivits;

b) godkänna följande avlöningsstat för landsfogdarna m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1955/56:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslags-</i>	
<i>vis</i>	570 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	660 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	170 000

Summa kronor 1 400 000;

c) till *Landsfogdarna m. fl.*: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Göran Herner

Översikt över de sakkunnigas förslag till kvalificerad biträdeshjälps åt landsfogarna

L ä n	Biträdande landsfogde	Fast lands- fogde assistent	Ambule- rande landsfogde assistent	A n m ä r k n i n g
Stockholms	1	1	—	Erhåller hjälp från Söderman- lands län.
Uppsala	—	—	—	Erhåller hjälp från Gävleborgs län.
Södermanlands	—	—	1	Lämnar hjälp åt Stockholms och Gotlands län.
Östergötlands	—	1	—	
Jönköpings	—	—	1	Lämnar hjälp åt Hallands län.
Kronobergs	—	—	—	Erhåller hjälp från Malmöhus län.
Kalmar	—	1	—	
Gotlands	—	—	—	Erhåller hjälp från Söderman- lands län.
Blekinge	—	1	—	Lämnar hjälp åt Kronobergs län.
Kristianstads	—	1	—	
Malmöhus	1	1	1	Lämnar hjälp åt Kronobergs län.
Hallands	—	—	—	Erhåller hjälp från Jönköpings län.
Göteborgs och Bohus	—	1	—	
Älvsborgs	—	1	—	
Skaraborgs	—	1	—	
Värmlands	1	—	1	
Örebro	—	1	—	
Västmanlands	—	1	—	
Kopparbergs	1	—	1	
Gävleborgs	1	—	1	Lämnar hjälp åt Uppsala län.
Västernorrlands	1	1	1	Lämnar hjälp åt Jämtlands och Västerbottens län.
Jämtlands	—	—	—	Erhåller hjälp från Västernorr- lands län.
Västerbottens	1	—	—	Erhåller hjälp från Västernorr- lands län.
Norrbottnens	1	2	—	
	8	14	7	